

Sosiaali- ja terveysministeriön kirjaamo
kirjaamo.stm@gov.fi

Viite: Lausuntopyyntö VN/12962/2022

LAUSUNTO LAKIEHDOTUKSEEN SOSIAALI- JA TERVEYSALAN YHDISTYSTEN JA SÄÄTIÖIDEN RAHOITUKSESTA

Suomen Meripelastusseura kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa luonnokseen lakiehdotukseksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta.

Suomen Meripelastusseura on yksi Raha-automaattiyhdistyksen perustajajäsenistä ja on näin ollut aikanaan mukana luomassa rahapelituotoilla toimivaa avustusjärjestelmää. Koska yhteiskunnassa on arvioitu, että rahapelituottojen liian suora kytkeminen avustusten saajiin on ongelmallista, olemme yhtä mieltä siitä, että lakimuutos ja avustusjärjestelmän muuttaminen ovat perusteltuja.

Luonnoksessa ei ole kuitenkaan huomioitu riittävällä tavalla Meripelastusseuran ja muiden pelastusalan järjestöjen rahoitusta. Toteutuessaan esitetyssä muodossa laki voi näkemyksemme mukaan vakavasti heikentää vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuutta, ja se uhkaa koko Meripelastusseuran toimintaedellytyksiä.

Yleisellä tasolla katsomme, että alla esitetyin täydennyksin korjattu lakiesitys mahdollistaa riittävällä tavalla pelastuspalvelujärjestöjen, kuten Meripelastusseuran, tarvitseman rahoituksen yleis- ja koulutusavustusten osalta. Kiinnitämme kuitenkin erityistä huomiota meripelastusalan uudisalus- ja korjausinvestointeihin, jotka ovat merkittävä ja kriittinen osa toimintaamme. Tämän osalta esitämme alla kappaleen 8 kohdalla erillISRatkaisua.

Huomiot lakiluonnoksen 3 §:ään

Täydennysehdotus lakitekstiin

Esitämme, että lain 3 § 1. momentti kirjattaisiin seuraavasti:

*"Valtionavustusta voidaan myöntää sosiaali- ja terveysalan toimintaan sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen **sekä valtakunnallisille pelastuspalvelujärjestöille**. Avustettavan toiminnan tulee osaltaan tukea ihmisten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa sekä perusoikeuksien toteutumista."*

Perustelemme ehdotustamme sillä, että luonnos ei esitettyssä muodossa lainkaan huomioi sitä, että pelastusalaa on tuettu lähes sata vuotta rahapeliuotoilla. Pelastuspalvelujärjestöjen, kuten Meripelastusseuran, toiminta eroaa perinteisistä sosiaali- ja terveysalan järjestöistä. Koska Suomen Meripelastusseura on aikoinaan ollut mukana perustamassa Raha-automaattiyhdistystä ja luomassa rahapeliuotoilla toimivaa avustusjärjestelmää Suomeen, on jatkossakin selkeästi kirjattava, että toimintamme edelleen on oikeutettu tukeen.

Täydennysehdotukset 3 §:n perustelutekstiin

1. kappale:

*"Lakiehdotuksen 3 §:n 1 mom. nojalla valtionavustusta voidaan myöntää sosiaali- ja terveysalan toimintaan sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen **sekä valtakunnallisille pelastuspalvelujärjestöille**. Avustettavan toiminnan tulee osaltaan tukea ihmisten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa sekä perusoikeuksien toteutumista."*

Perustelu sama kuin edellä.

Uusi 4. kappale:

"Avustusta voidaan lisäksi myöntää valtakunnallista pelastuspalvelutoimintaa harjoittavalle tai järjestävälle yhdistykselle tai säätiölle. Suomen Meripelastusseura ja Suomen Pelastusalan keskusjärjestö ovat Raha-automaattiyhdistyksen perustajajäseninä aikoinaan olleet mukana luomassa nyt muutettavan avustusjärjestelmän edeltäjää, ja niiden kaltaisten pelastusalan järjestöjen on vakiintuneesti katsottu olevan oikeutettuja avustuksen saajia."

Perustelu: Koska pelastuspalvelujärjestöjen toiminta on erilaista kuin perinteisillä sosiaali- ja terveysjärjestöillä, tulee erikseen myös selkeästi kirjata, että tämäntyyppiset järjestöt ovat avustuskelpoisia. Luonnoksessa viitataan pelastuspalvelujärjestöihin hyvin niukasti yhdessä sivulauseessa, mikä ei ole läheskään riittävää. Ehdotettu maininta Raha-

automaattiyhdistyksen perustamisesta on tärkeä, koska se kytkee historian ja uuden lain muodostaen näin jatkumon tulevaisuuteen.

5. kappale:

Jos yllä mainittu pelastuspalvelujärjestöjen avustuskelpoisuutta vahvistava lisäkappale tulee osaksi lain perustelua, voidaan 5. kappaleessa oleva viittaus pelastusalan järjestöistä poistaa.

8. kappale:

Kappaleen keskivaiheessa oleva perustoimintojen rahoittamisen asettaminen selvästi etusijalle uusien investointien suhteen määrärahojen mahdollisesti alentuessa asettaisi Meripelastusseuran toimintaedellytykset vaakalaudalle. Toimintamme perustan muodostavat toimintavarmat ja turvalliset pelastusalueet. 140 alusta käsittävää laivastoaamme on suunnitelmallisesti uusittava ja korjattava joka vuosi. Tämän on mahdollistanut STEA:n myöntämä investointiavustus (70 %) sekä pääosin lahjoituksista koostuva omarahoitussuuremme (30 %). Suomessa vesillä liikkumisen turvallisuus perustuu suurelta osin Meripelastusseuran vapaaehtoisten miehistöjen toimintaan sekä meri- että järviolueilla. Meripelastusseuran yksiköt suorittavat kolmanneksen rannikkomme ja sisävesiemme pelastus- ja avustustehtävistä.

Meripelastusseuran toiminnan erityispiirteiden johdosta pelastusalueiden uudis- ja korjausinvestoinnit tulisi ensisijaisesti rahoittaa erillisratkaisulla seuraavasti:

Meripelastusseuraa (tai siihen sidottua erillistä säätiötä) pääomitaan 35 M€:n kertasuorituksella. Pääomitus rahoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen jakamattomista tuotoista. Tämän erillisratkaisun valmistelu aloitetaan välittömästi sisäministeriön ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön yhteistyönä arpajaislain sekä lain sosiaali- ja terveystieteiden yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta valmistelujen rinnalla.

Toissijaisena vaihtoehtoisena ratkaisuna, 8. kappaleeseen tulisi tehdä seuraava täydennys:

*”Avustusten kohdentamisessa luontevana lähtökohtana voi pitää yhdistysten ja säätiöiden perustoimintojen rahoittamista. Mahdollisissa tilanteissa, joissa valtioapuviranomainen esimerkiksi joutuu käytettävissä olevan määrärahan alentuessa priorisoimaan enemmän rahoituksen kohdentumista, valtionavustuksia myönnetään lähtökohtaisesti yleisavustuksiin **sekä meripelastusalueiden uudis- ja korjausinvestointeihin**. Muiden uusien investointien ja hankkeiden käynnistämistä voidaan näissä tilanteissa usein siirtää tarvittaessa eteenpäin. Koska kyse on...”*

Perustelu: Ensisijaisena vaihtoehtona mainittua pääomitusta on käytetty valtionhallinnossa ennenkin, muun muassa yliopistouudistuksessa 2008–2012. Tämä vaihtoehto tukisi Meripelastusseuran toimintaedellytyksiä parhaiten. Pääoman sijoitustoiminnan käyttötavoitteen ollessa 3 %, pelastusalan uudis- ja korjaustoimintaan olisi käytettävissä 1,05 M€ vuosittain, joka on sama kuin STEA:n nyt myöntämä investointiavustus. Vuosi-investointien ollessa noin 1,5 M€, loput kerättäisiin lahjoituksin kuten nykyään.

Kun pääomaosuus rahoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen jakamattomista tuotoista, jotka lienevät valtion talousarviokehysten ulkopuolista rahaa, kehysten sisäpuoliset avustustarpeet laskevat pysyvästi jatkossa yli miljoona euroa vuodessa. Nähdäksemme jakamatonta tuottoa on hyödyllistä käyttää pääomituksiin, koska se mahdollistaa tulevia investointeja eikä sitä käytetä suoraan vuosittaisiin kuluihin. Koska Meripelastusseura on Raha-automaattiyhdistyksen perustajajäsen, varat kohdistuisivat myös jatkossa alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa. Meripelastusseura ei kuitenkaan suoraan ota kantaa siihen, miten valtio haluaa rahoittaa tarvittavan pääomituksen.

Mikäli ensisijaisena vaihtoehtona ei syystä tai toisesta voida suoraan toteuttaa, valtiovalta ei tule delegoida kaikkea määräysvaltaa määrärahojen priorisoinnista kokonaan valtionapuviranomaiselle, vaan käyttää säädäntävaltaansa, jotta vältetään haitallisilta seurauksilta, kuten vapaaehtoisen meripelastustoiminnan toimintaedellytysten romahtamiselta. Viranomaistyönä toteutettuna Meripelastusseuran korvaavan valmiuden järjestäminen maksaisi arviolta vähintään kymmeniä miljoonia euroja vuodessa.

15. kappale:

*"Avustusta ei myönnetä toimintaan, joka kuuluu kunnan, valtion tai muun viranomaisen yleisen tai erityisen järjestämisvastuun piiriin. Yleisellä järjestämisvastuulla tarkoitetaan palveluita, jotka kunnan on järjestettävä varaamiensa määrärahojen edellyttämässä ja mahdollistamassa laajuudessa. Erityisellä järjestämisvastuulla tarkoitetaan subjektiivisten oikeuksien perusteella järjestettävää palvelua, mikä merkitsee henkilön oikeutta saada tietty palvelu, jos hän täyttää laissa säädetyt edellytykset oikeuden saamiseksi. **Avustusta voidaan kuitenkin myöntää valtakunnalliselle pelastusalan järjestölle, vaikka sen käytännön toiminta usein vaatii hyvin tiivistä yhteistoimintaa viranomaisten kanssa.** Avustusta ei myönnetä toimintoihin, joita kirkko..."*

Perustelu: Tulkintavirheiden välttämiseksi perustelutekstiä kannattaa täydentää lauseella.

Yhteenveto

Suomen Meripelastusseura on ollut alusta saakka mukana luomassa avustusjärjestelmää, jonka rahoitus perustuu rahapeliuottoihin. Tätä järjestelmää muutetaan nyt perustellusti uuden lainsäädännön avulla. Mikäli lakia ja sen perusteluja täydennetään pelastuspalvelujärjestöjä vahvistavilla kirjauksilla, uudistuksen jälkeen turvataan Meripelastusseuran mahdollisuus anoa käyttömenoihinsa yleis- ja koulutusavustusta STEA:n kautta. Sen sijaan pelastusalusten investointien rahoitus on lakimuutoksen johdosta vaakalaudalla. Tämä luo vakavan uhan vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuudelle. Meripelastusseuran alusinvestointien rahoitus on lakimuutoksen yhteydessä turvattu erillisratkaisulla, joka perustuisi Meripelastusseuran pääomittamiseen 35 M€:lla. Määrä voidaan rahoittaa Raha-automaattiyhdistyksen jakamattomista tuotoista.

Kunnioitavasti

SUOMEN MERIPELASTUSSEURA RY

Valtteri Simola
Puheenjohtaja

Jori Nordström
Toimitusjohtaja

Suomen Meripelastusseura ry on toiminut vesilläliikkujien turvana jo 125 vuotta. Juhlavuoden suojelejana toimii tasavallan presidentti Sauli Niinistö. Meripelastusseuraan kuuluu 58 jäsenyhdistystä, jotka ylläpitävät 60 pelastusasemaa rannikolla ja sisävesillä. Asemilla toimii yhteensä 1 500 vapaaehtoista meripelastajaa, joiden käytössä on 140 pelastusalusta. Meripelastusseura panostaa veneilyturvallisuuden parantamiseen veneilijöille kohdistetulla koulutuksella ja turvallisuusviestinnällä. Meripelastusseuran yksiköt suorittavat kolmanneksen rannikkomme ja sisävesiemme pelastus- ja avustustehtävistä. Meripelastusseura on yksi Raha-automaattiyhdistyksen perustajajäsenistä.